

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Jennifer Hood

BESLUT
2014-02-24

Diarienummer
511-14687-2012

Sida
1(9)

Beslut om bildande av naturreservatet Årås i Ulricehamns kommun

Innehåll

Beslut om bildande m.m.
Syfte
Beslut om föreskrifter
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Ärendets handläggning
Skälen för beslut
Upplysningar
Ersättningstalan
Kungörelse
Hur man överklagar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Sakägarförteckning
Bilaga 5. Besvärshänvisning O4
Bilaga 6. Sändlista

Administrativa uppgifter

Namn:	Naturreservatet Årås
NVR ID	2013532
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Ulricehamn
Ungefärlig mittpunkt	137200 – 641993
Fastigheter och ägare:	Årås 3:1 – Sveaskog Förvaltnings AB, Torsgatan 4, 105 22 Stockholm
Nyttjanderättsinnehavare:	<i>Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)</i>
Areal (ha):	30,7 ha varav 25,2 ha landareal
Förvaltare:	Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Naturgeografisk region:	Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida
Objektskategori:	Ä, Ädellövskog
IUCN-kategori:	Ia Strikt naturreservat

Beslut om bildande m.m.

Länsstyrelsen förklarar det område som avgränsats på kartan i bilaga 1 som naturreservat. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808).

Naturreservatets gränser ska märkas ut i terrängen.

Namnet ska vara Naturreservatet Årås.

Länsstyrelsen fastställer skötselplanen i bilaga 3. Beslutet är fattat med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- Bevara och förstärka lövskogsmiljöerna så de bildar en helhet tillsammans med den värdefulla kulturmiljön kring Årås säteri och kvarn.
- Trygga och förstärka livsbetingelserna för växt- och djursamhällen och arter knutna till gamla, grova lövträd.
- Bevara områdets värden för friluftsliv och landskapsbild.

Syftet ska tryggas genom att:

- Området skyddas från exploatering och skogsbruk.
- Hagmarker/glesa skogsområden hävdas genom bete och vid behov röjning.
- Naturvårdande skötsel utförs kring gamla, grova lövträd.
- Området görs attraktivt för besökare och hänsyn tas till landskapsbilden vid skötsel och åtgärder.

Beslut om föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar att följande föreskrifter ska gälla i naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

A. Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden (7 kap 5 § miljöbalken)

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Uppföra byggnad eller anläggning.
2. Anlägga väg eller stig.
3. Anlägga luft- eller markledning.
4. Anordna upplag. *Tillfälligt upplag av virke är tillåtet för Sveaskog på en yta av 15 x 35 m (väster om den allmänna vägen, 160 m söder om norra reservatsgränsen). Tillfälligt upplag av båtar och fiskeredskap för kräftfiske är tillåtet på en yta av 50 x 20 m under en månads tid (vid Jogens strand 280 m öster om västra reservatsgränsen). Upplag av några båtar tillhörande Bygdegårdsföreningen Årås kvarn är tillåtet vid Jogens strand, se bilaga 1.*
5. Borra, gräva, schakta, utfylla, tippa, dika eller dämma.
6. Avverka eller utföra annan skogsbruksåtgärd.
7. Ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle. *Träd som har fallit över väg eller som hindrar betesdjur får flyttas inom naturreservatet. Träd som riskerar att falla över byggnader får beskäras eller tas ner efter samråd med förvaltaren.*
8. Använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel.

Det är vidare förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

9. Använda hästar som betesdjur. *Gäller ej vid ridning i området, utan endast då hästar används som betesdjur för hävd av området.*

Föreskrifter enligt A ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.
- Vid reparation av befintliga luftledningar, befintliga kablar och befintlig nätstation, samt underhållsreparationer för befintliga luftledningar. Markskador ska då undvikas.
- Vid nedgrävning av befintliga luftledningar. Samråd ska dock ske med Länsstyrelsen senast 6 veckor innan åtgärd.
- Vid reparation och underhåll av befintliga vägar och parkeringsplatser inklusive tillhörande vägområde.
- Vid underhåll och utökning av befintlig infiltrationsanläggning som ligger i betesmarken direkt söder om säteriet.
- En liten uppställningsplats för sop- och återvinningskärl får anläggas av Bygdegårdsföreningen Årås kvarn för deras verksamhet i direkt anslutning till befintlig väg ca 100 m öster om kvarnen (se bilaga 1) utan hinder av föreskrifterna. Tillstånd från markägaren krävs för åtgärden.

- Utökning av befintlig parkeringsplats får av Bygdegårdsföreningen Årås kvarn göras för deras verksamhet utan hinder av föreskrifterna. Parkeringsplatsen får utökas västerut med max 1000 m² (se bilaga 1). Stor hänsyn ska tas till landskapsbilden. Ytan ska vara gräsbevuxen alt. grusad, ej asfalterad. Tillstånd från markägaren krävs för åtgärden. Samråd ska ske med Länsstyrelsen.

B. Föreskrifter om skyldighet att tåla visst intrång (7 kap 6 § miljöbalken)

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas.

1. Utmärkning av naturreservatet i terrängen.
2. Anläggning och underhåll av parkeringsplats och informationstavlor.
3. Naturvårdande gallring, röjning, slåtter och betesdrift i den mån markägare eller arrendator inte, efter samråd med förvaltaren, själv utför dessa åtgärder.
4. Undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

I den till detta beslut hörande skötselplanen (bilaga 3) framgår i detalj var anordningar ska utföras och åtgärder vidtas.

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap 30 §)

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Framföra motordrivet fordon annat än på vägar. *Gäller ej mark- och sakägare vid skötsel av fastigheter, djur eller liknande. Uttransport av fällt vilt får göras med sk älgragare eller motsvarande.*
2. Ställa upp husvagn eller husbil utanför parkeringsplatsen.
3. Göra upp eld.
4. Skada eller ta bort döda träd och vindfäll.
5. Samla in mossor, lavar, insekter och svampar, *med undantag för matsvamp*, samt gräva upp kärlväxter.
6. Skada eller göra åverkan på levande träd och buskar.
7. Medföra okopplad hund.
8. Utplanterä växt- eller djurart.

Föreskrifter enligt C ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.
- När Länsstyrelsen, eller den Länsstyrelsen utser, genomför naturinventeringar vilka även kan innebära insamling av arter i vetenskapligt syfte.

Beskrivning av naturreservatet

Årås är vackert beläget mellan de två sjöarna Vällern och Jogen. Ån Tidån rinner mellan sjöarna och här ligger Årås säteri och kvarn. Miljön runt omkring består av luckig lövskog och öppna betesmarker som betas av nötkreatur och får.

Den gamla bruksmiljön kring säteriet med kvarnen och andra tillhörande byggnader har satt sin prägel på området. Det finns gott om gamla, grova, skyddsvärda lövträd, bl a ekar, almar och askar. På de gamla lövträden växer signalarter och rödlistade lavar och mossor. En del av träden är hamlade, bl a i allén längs vägen som går genom området.

Årås är ett omtyckt utflyktsmål och strövområde.

En mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen.

Planeringsbakgrund

Vid sjöarna Vällern och Jogen gäller 200 m strandskydd. Stor del av området ingår i ett objekt utpekad i lövskogsinventeringen som klass 2.

I den gällande översiktsplanen för Ulricehamns kommun är området kring Årås markerat som plats av stort kulturmiljövärde och av stor betydelse för turism. Området kring Vällern och Jogen är utpekad som närströvområde och område för friluftslivet med inslag av lokala naturvärden och kulturvärden. Mellan sjöarna finns ett mindre område markerat som tänkbart sjönära boende.

Ärendets handläggning

Området pekades ut i samband med regeringens uppdrag till Naturvårdsverket att genomföra naturvärdesbedömningar av all statlig skogsmark, vilket resulterade i rapporten "Skyddsvärda statliga skogar och urskogsartade skogar" 2004. Genom en överenskommelse mellan Naturvårdsverket och Sveaskog 13 juni 2008 åtog sig Sveaskog att utan ekonomisk ersättning låta dessa områden bevaras som naturreservat. Viktiga punkter i avtalsvillkoren var bl a att staten tar finansiellt ansvar för förvaltningen och att Sveaskog erbjuder sig mot marknadsmässig ersättning att utföra eventuell naturvårdande skötsel. Jakt, och i förekommande fall fiske, ska i huvudsak kunna bedrivas som tidigare.

Markägaren Sveaskog, berörda sakägare och arrendatorer (se bilaga 4) har 2013-10-28 förelagts enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att yttra sig över förslag till beslut med föreskrifter och skötselplan.

Förslaget till naturreservat har 2013-10-28 remitterats till Ulricehamns kommun, Havs- och vattenmyndigheten, Skogsstyrelsen och SGU.

LRF, Ulricehamnsbygdens naturskyddsförening, Naturskyddsföreningen Södra Älvsborg, Trafikverket, STF, Sportfiskarna, Västergötlands ornitologiska förening, Kölingareds byalag, Västergötlands botaniska förening, Kölingareds hembygdsförening och Jogens fiskevårdsområdesförening har 2013-10-28 fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Yttranden har inkommit från Sveaskog, Havs- och vattenmyndigheten, Ulricehamns kommun, Bygdegårdsföreningen Årås kvarn och Kölingareds byalag, Morgan Allansson, Trafikverket, SGU, Vattenfall, Jogens fiskevårdsområdesförening, Hembygdsföreningen i Kölingared och Skogsstyrelsen. Samtliga tillstyrker förslaget.

Ulricehamns kommun anger i sitt yttrande att fastigheterna kring Årås kvarn (Årås 3:4, 3:5 och 3:6 som ligger utanför naturreservatet) är utpekade som föreslaget LIS-område i kommunens förslag till ny översiktsplan. En bit av Sveaskogs fastighet ingår i anslutning till befintlig parkering inom naturreservatet. Kommunen ser positivt på att parkeringsplatsen utökas så det kan täcka eventuellt framtida behov för LIS-området. Länsstyrelsen förtydligar att en utökning med ca 1000 m² får göras för Bygdegårdsföreningen Årås kvarns verksamhet utan hinder av föreskrifterna. Se under A-föreskrifterna ovan.

Morgan Allansson äger fastigheten Årås 3:8 intill norra delen av reservatet. Han är angelägen om att föreskrifterna inte hindrar underhåll av befintlig väg och parkeringsplats vid hans fastighet. Han vill även att det ska finnas möjlighet att beskära eller ta ner träd som riskerar att falla på byggnader. Länsstyrelsen förtydligar föreskrifterna så att hans önskemål tillgodoses.

Trafikverket påtalar att om utökning av parkeringsplatsen kräver ny väganlutning så behövs Trafikverkets godkännande enligt §39 Väglagen. Länsstyrelsen bedömer att det inte kommer att bli aktuellt med ny väganlutning.

Vattenfall påtalar att allt underhåll av ledningar i området (röjningar, markarbeten mm) måste kunna ske utan att det krävs tillstånd. Länsstyrelsen förtydligar att detta kan ske utan hinder av föreskrifterna, vilket framgår av punkter med undantag från föreskrifterna ovan.

Jogens fiskevårdsområdesförening förutsätter att reservatet inte utgör hinder att utföra ett fiskomlöp vid kvarnen för att öring ska kunna vandra upp i Jogen. Länsstyrelsen förtydligar att beroende på hur och var arbetet ska genomföras så kan det krävas dispens från föreskrifterna. Även andra tillstånd kan krävas, t ex tillstånd för vattenverksamhet och strandskyddsdispens.

SGU anser att det vore lämpligt om föreskrifterna anger att Länsstyrelsen kan ge tillstånd till provtagning av jordlager och berggrund, förutsatt att det inte skadar reservatets värden. Länsstyrelsen bedömer att provborrningar kan kräva dispens från föreskrifterna, men att detta bör kunna ges för provtagningar i vetenskapligt syfte om det inte ger åverkan på reservatets värden och motverkar syftena med reservatet.

Bygdegårdsföreningen Årås kvarn och Kölingareds byalag har i gemensamt yttrande inkommit med förslag på en del kompletteringar av texten i beslut och skötselplan. Länsstyrelsen har i huvudsak tillgodosett ändringarna. Föreningarna har önskemål om att utan hinder av föreskrifterna få uppföra en värmecentral och flisförråd på samma plats där säteriets ladugård låg fram till 1970-talet. Ladugården låg i den öppna betesmarken i anslutning till nuvarande parkeringsplats. Endast körbryggan till ladugårdens höskulle finns kvar idag. Tanken är att återskapa den tidigare byggnadens exteriör. Länsstyrelsen anser att med hänsyn till landskapsbilden så vore det lämpligare att uppföra värmecentralen på en annan plats utanför reservatet. Länsstyrelsen bedömer att det inte bör uppföras några nya byggnader inom reservatet. Uppförande av en sådan byggnad kräver dispens från reservatsföreskrifterna.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Årås naturvärden har dokumenterats i bl a Naturvårdsverkets rapport nr 5340 Skyddsvärda statliga skogar – Götaland från 2004 och har där föreslagits få ett långsiktigt skydd genom reservatsbildning.

Reservatet utgörs av luckig, betad lövskog med vackert läge intill sjöarna. I skogen växer många olika arter av lövträd. Det finns många gamla, grova lövträd av ek, ask, lönn och alm som är livsmiljö för hotade mossor och lavar, bl a de rödlistade arterna almlav, lunglav och rödbrun blekspik. Det finns även gott om skyddsvärda träd vid den kulturhistoriskt intressanta miljön kring Årås säteri och kvarn. Helheten med de gamla byggnaderna, de grova träden, de öppna markerna och lövskogen så vackert belägna invid ån Tidån och sjöarna gör området till ett attraktivt och välbesökt utflyktsmål.

Miljömål

Naturreservatet utgör ett led i arbetet med att uppnå de av riksdagen antagna miljömålen Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv.

Intresseprövning

Med hänsyn till områdets värden och naturreservatets syften kommer pågående markanvändning att avsevärt försvåras. Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreseptat. Föreskrifterna är anpassade till naturreseptatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken finner Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Hushållningsbestämmelser

Naturreseptatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna m.m.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med naturreservatet. Om det finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap 7 § miljöbalken).

Gagnvirke

Alla virkessortiment inkl. grenar och toppar (GROT) som tas ut ur området med stöd av föreskrifter och skötselplan tillfaller Sveaskog i enlighet med överenskommelsen mellan Naturvårdsverket och Sveaskog den 13 juni 2008. Om Sveaskog skulle sälja sitt markinnehav tillfaller virkessortimentet istället förvaltaren.

Annan lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt. Lagar och föreskrifter som bedöms vara av särskild betydelse för att syftet med naturreservatet ska uppnås är t.ex. följande:

- Regler om körning i terräng i terrängkörningslagen och terrängkörningsförordningen.
- Regler om fridlysning av växter och djur i miljöbalken och artskyddsförordningen.
- Strandskyddsbestämmelser enligt 7 kap miljöbalken.

Förvaltare och förvaltningsuppgifter

- Förvaltare är Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Förvaltningen ska ske i samverkan med markägare och arrendatorer.
- Naturreservatets gränser märks ut i terrängen genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
- Förvaltningen bedrivs enligt den skötselplan som fastställts av Länsstyrelsen. Skötselplanen ska ligga till grund för naturreservatets skötsel och ska vid behov revideras.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling och i Ulricehamns Tidning och Borås Tidning.

Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen i länets författningssamling och gäller omedelbart även om de överklagas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bifogat formulär O4:1.

I detta ärende har länsöverdirektör Agneta Kores beslutat och naturvårds-
handläggare Jennifer Hood varit föredragande. I handläggningen har också
deltagit naturvårdsdirektör Sven Swedberg, funktionschef Johan Jannert,
antikvarie Henrik Zedig, länsarkitekt Nirmala Blom-Adapa, vattenvårds-
handläggare Aster Asgedom och länsjurist Jonas Ledelius.

Agneta Kores

Jennifer Hood

